

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2022, sp. zn. 27 Cdo 935/2022, ECLI:CZ:NS:2022:27.CDO.935.2022.1

Číslo: 101/2023

Právní věta:

Nedodržení požadavku písemné formy pojistné smlouvy podle § 2758 odst. 2 věty první o. z. nezakládá samo o sobě absolutní neplatnost pojistné smlouvy.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 30.11.2022

Spisová značka: 27 Cdo 935/2022

Číslo rozhodnutí: 101

Číslo sešitu: 10

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Forma právních jednání (o. z.) [Právní jednání (o. z.)], Neplatnost právního jednání (o. z.), Pojištění, Výklad právních jednání (o. z.) [Právní jednání (o. z.)]

Předpisy: § 2758 odst. 2 o. z.

§ 556 o. z.

§ 582 o. z.

§ 586 o. z.

§ 588 o. z.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 2. 11. 2021, sp. zn. 30 Co 338/2021, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 6. 5. 2021, sp. zn. 26 C 107/2020, a věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 8 k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

a) Návrh na zahájení řízení

1. Žalobkyně se žalobou domáhá, aby soud uložil žalované (dále jen „pojišťovna“) zaplatit jí 2.000.000 Kč s příslušenstvím z titulu nevyplaceného pojistného plnění.

b) Řízení před soudem prvního stupně

2. Obvodní soud pro Prahu 8 rozsudkem ze dne 6. 5. 2021, č. j. 26 C 107/2020-222, žalobu zamítl (výrok I.) a rozhodl o nákladech řízení (výrok II.).

3. Soud prvního stupně vyšel z toho, že:

1) Žalobkyně s pojišťovnou uzavřely dne 30. 12. 2013 pojistnou smlouvu č. 503 438 832 (dále jen „pojistná smlouva 2013“), s datem počátku pojištění 31. 12. 2013, jejímž předmětem bylo pojištění budov včetně budovy „výkrmna skotu jedna“ (dále jen „pojištěná budova“). Pojištění bylo sjednáno na dobu tří let. Součástí smlouvy byly Všeobecné pojistné podmínky pro pojištění podnikatelů VPP-P1/11 (dále jen „všeobecné podmínky“).

2) Podle článku 5 odst. 1 všeobecných podmínek po uplynutí doby pojištění „se pojištění mění bez dalšího na pojištění na dobu neurčitou“.

3) Pojišťovna upomínkou ze dne 16. 2. 2017 vyzvala žalobkyni k zaplacení dlužného pojistného 41.558 Kč vzniklého na základě pojistné smlouvy 2013 a upozornila ji, že nebude-li dlužné pojistné zaplaceno ve stanovené lhůtě 35 dnů, pojištění zanikne. Upomínka byla žalobkyni doručena 21. 2. 2017.

4) Žalobkyně dlužné pojistné ve stanovené lhůtě neuhradila, a proto ji pojišťovna dopisem ze dne 11. 5. 2017 informovala o zániku pojištění podle pojistné smlouvy 2013 k datu 28. 3. 2017 s tím, že dlužné pojistné do data zániku pojištění činí 18.493 Kč.

5) I za období po 28. 3. 2017 pojišťovna předkládala žalobkyni pravidelné vyúčtování pojistného.

6) Dne 30. 5. 2017 B. P., pojišťovací makléř, (dále jen „B. P.“) zaslal zaměstnanci pojišťovny, M. K. (dále jen „M. K.“), e-mailovou zprávu ve znění: „V příloze zasílám zaniklou smlouvu pro neplacení (dnes by to měli zaplatit) – buď jestli půjde znovu aktivovat, nebo novou.“ K e-mailové zprávě byla jako příloha přiložena pojistná smlouva 2013. Nato M. K. požádal B. P. o doklad o zaplacení dlužného pojistného a zaslal formulář s čestným prohlášením, které měla žalobkyně učinit.

7) Dne 30. 5. 2017 podepsala žalobkyně čestné prohlášení, v němž prohlásila, že v období od 28. 3. 2017 do data zaplacení dlužného pojistného nebyla zjištěna žádná pojistná událost.

8) V období od 30. 5. 2017 do 10. 2. 2020 žalobkyně neplatila pojistné. Od posledně uvedeného data hradila pojišťovně pojistné pravidelně.

9) Dne 30. 5. 2017 žalobkyně uhradila dlužné pojistné ve výši 18.493 Kč.

10) V důsledku škodní události, která vznikla 29. 10. 2017, vyplatila pojišťovna žalobkyni na základě pojistné smlouvy 2013 pojistné plnění ve výši 92.450 Kč.

11) Dne 18. 11. 2019 uzavřely žalobkyně a pojišťovna dohodu nazvanou „Pojistná smlouva č. 503 438 832 – změna“ (dále jen „dohoda o změně pojistné smlouvy“), na základě které mělo dojít ke změně pojistné smlouvy 2013.

12) Dne 10. 2. 2020 žalobkyně nahlásila pojišťovně pojistnou událost, a to poškození střechy pojištěné budovy.

13) Dne 19. 2. 2020 B. P. provedl prohlídku poškozené pojištěné budovy a učinil o ní zápis.

4. Na takto ustaveném základě soud prvního stupně nejprve konstatoval, že věc posuzoval podle zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „zákon o pojistné smlouvě“), a podle zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2013.

5. V projednávané věci pak podle soudu pojištění sjednané pojistnou smlouvou 2013 zaniklo 28. 3. 2017, tj. dnem následujícím po marném uplynutí lhůty stanovené pojišťovnou v upomínce k zaplacení pojistného doručené žalobkyni 21. 2. 2017 (§ 20 zákona o pojistné smlouvě).

6. Jelikož před zánikem pojištění „nedošlo k dohodě o prodloužení lhůty stanovené v upomínce k zaplacení pojistného, další právní jednání účastníků, kterými bylo po dobu tří let pokračováno ve smluvním vztahu, byla posouzena jako neplatná,“ dovedil soud.

7. Dohoda o změně pojistné smlouvy je podle soudu prvního stupně „již dle názvu a obsahu smlouvy pouze změnou předmětné smlouvy – jedná se o totožné označení číslem smlouvy, shodně tak je uveden počátek smlouvy ke dni 31. 12. 2013.“ Mezi pojišťovnou a žalobkyní tak nebyla uzavřena nová pojistná smlouva.

c) Odvolací řízení

8. K odvolání žalobkyně Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 2. 11. 2021, č. j. 30 Co 338/2021-235, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil (první výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).

9. Odvolací soud, vycházející ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, doplnil dokazování a dále vyšel také z toho že:

1) Žalobkyně 15. 11. 2019 požádala pojišťovnu o „úpravu“ pojistné smlouvy 2013 s tím, že se úpravy týkají zrušení pojištění budovy 1 a 9 (výkrm skotu 2, stodola), zvýšení pojistné částky u budovy 4, zvýšení limitu pojištění u budov u ostatních nebezpečí, zvýšení spoluúčasti na 10.000 Kč, změny ročního obrátu u pojištění odpovědnosti a snížení limitu pojištění – škody způsobené na věcech zaměstnanců.

2) V dohodě o změně pojistné smlouvy je uvedeno „datum účinnosti změny 31. 12. 2019 a datum počátku 31. 12. 2013“. Dohoda dále vymezuje rozsah pojištění budov s limitem 76.770.000 Kč; v příloze této dohody je označena pojištěná budova.

10. Odvolací soud nejprve označil za správný závěr soudu prvního stupně, podle něhož pojistný vztah založený pojistnou smlouvou 2013 zanikl marným uplynutím lhůty k zaplacení dlužného pojistného dne 28. 3. 2017.

11. Tvrzení žalobkyně o reaktivaci pojistné smlouvy 2013 je podle odvolacího soudu „zmatečné“. Obecně lze „v případě zaniklého právního vztahu ‚reaktivací‘ vyložit jako nové založení vztahu, který je stejný (obdobný) jako vztah zaniklý.“

12. Případné ústní, resp. konkludentní ujednání o vzniku nového pojistného vztahu po jeho zániku v roce 2017, by bylo podle odvolacího soudu neplatné pro nedostatek písemné formy podle § 582 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“). Je tomu tak proto, že nejsou naplněny předpoklady pro aplikaci výjimky stanovené v § 2758 odst. 2 o. z.

13. Z okolností popisovaných žalobkyní o doplacení pojistného za období do 28. 3. 2017, čestném prohlášení žalobkyně ze dne 30. 5. 2017, předpisech pojistného ze strany pojišťovny a výplatě pojistného plnění v prosinci 2017 pak „bez dalšího ani nelze učinit závěr, že vůbec došlo k uzavření

ústní či konkludentní smlouvy, jak žalobkyně dovozuje (...) z úvahy o reaktivaci smlouvy včetně doplacení pojistného do 28. 3. 2017 (...) přepisu pojistného a výplaty pojistného plnění v prosinci 2017“. Jako „možný, ba dokonce pravděpodobný“ důvod uvedených skutečností odvolací soud shledal, „že byly důsledkem pouze chybné evidence žalované, která do systému nezavedla zánik smlouvy pro neplacení pojistného.“ Za zásadní označil okolnost, že žalovaná nebyla pojišťovnou upomínána k placení pojistného.

14. Ani dohoda o změně pojistné smlouvy podle odvolacího soudu nemůže obstát jako smlouva zakládající pojistný vztah. Je tomu tak jednak proto, že vůle stran při uzavření dohody nesměřovala ke vzniku nového pojistného vztahu, ale „jasně ke změně pojistného vztahu“ založeného pojistnou smlouvou 2013, a jednak proto, že v dohodě nebyla vůle stran založit nový pojistný vztah projevena písemně, a nebyla tak (opět) dodržena zákonná „obligatorní“ písemná forma pojistné smlouvy dle § 2758 odst. 2 o. z.

15. Skutečnost, že vůle stran dohody o změně pojistné smlouvy směřovala ke změně pojistného vztahu, odvolací soud dovedl ze znění žádosti žalobkyně o úpravu pojistné smlouvy ze dne 15. 11. 2019 a ze znění dohody o změně pojistné smlouvy, ze kterého je „jasně zřetelné, že se jím mění podmínky pojistné smlouvy založené již smlouvou 2013“.

II. Dovolání a vyjádření k němu

16. Proti rozhodnutí odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 o. s. ř. zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), majíc za to, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky (písemné) formy pojistné smlouvy, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, a otázky použití pravidel výkladu právního jednání, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu.

17. Dovolatelka namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (uplatňuje dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a navrhuje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu jakož i rozhodnutí soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

18. Odvolací soud podle dovolatelky při výkladu právních jednání porušil „základní principy občanského práva“ zdůrazňované zejména Ústavním soudem. Je totiž nutno dát přednost skutečné vůli účastníků smlouvy nad jejím formálním projevem. Právní jednání je třeba vykládat nejen podle jejich jazykového vyjádření, ale zejména podle vůle toho, kdo právní jednání učinil, není-li tato vůle v rozporu s jazykovým projevem.

19. Dovolatelka především nesouhlasí s výkladem termínu „reaktivace smlouvy“, učiněným odvolacím soudem. Reaktivací smlouvy v projednávané věci podle ní nepochybně dovolatelka i pojišťovna zamýšlely obnovení původního smluvního vztahu. Přitom je „lhostejné, zda by reálně měl původní vztah z pojistné smlouvy z roku 2013 pokračovat tím, že by odpadly účinky zrušení tohoto vztahu pro nezaplacení pojistného, nebo že by vztah skutečně zrušený byl ‚obnoven‘ založením nové smlouvy, ovšem za stejných podmínek stanovených původní smlouvou.“ Termín „reaktivace“ je běžně v praxi pojišťoven používán pro případy „obnovení“ smlouvy, která z jakýchkoli důvodů zanikla, a její smluvní strany mají zájem na tom, aby vznikl nový závazkový vztah s obdobným obsahem.

20. Podle jejího výkladu zaměstnanec pojišťovny v e-mailové komunikaci s realitním makléřem dovolatelce stanovil dvě podmínky pro obnovení (reaktivaci) pojistného vztahu založeného pojistnou smlouvou 2013, a to, aby dovolatelka vyplnila prohlášení o tom, že v „mezidobí“ (od zániku pojištění) nenastala žádná pojistná událost, a dále aby doplatila dlužné pojistné. Obě podmínky dovolatelka

splnila, čímž strany pojistné smlouvy 2013 shodně projeví vůli, aby jejich závazkový vztah „trval“.

21. Skutečnost, že smluvní strany považovaly závazkový vztah založený pojistnou smlouvou 2013 i nadále za trvajícím, potvrzuje chování stran po reaktivaci pojistné smlouvy. Pojišťovna pravidelně zasílala dovolatelce předpisy vyúčtování pojistného a vyplatila dovolatelce pojistné plnění za pojistnou událost vzniklou po „obnovení“ pojistného vztahu. Argumentace odvolacího soudu, podle níž pojišťovna „měla nepořádek ve své evidenci, a proto žalobkyni zasílala předpisy pojistného, aniž by ji zároveň upomínala o neplacení pojistného a že žalobkyni vyplatila pojistné plnění vlastně omylem,“ nemůže podle dovolatelky obstát i z toho důvodu, že pojišťovna „je a byla v silnějším postavení vůči žalobkyni, a to jako podnikatel specializující se na oblast pojišťovnictví.“

22. Dovolatelka je přesvědčena, že reaktivace pojistné smlouvy byla učiněna v písemné formě. I kdyby tomu tak nebylo a ujednání smluvních stran v rámci e-mailové komunikace by nebylo považováno za naplnění požadavku písemné formy, nelze podle jejího názoru – poté, kdy pojišťovna dovolatelce vyplatila v prosinci 2017 pojistné plnění – neplatnost smlouvy namítnout (§ 582 odst. 2 o. z.).

23. Také dohoda o změně pojistné smlouvy ob stojí dle dovolatelky jako (nová) pojistná smlouva, která mezi ní a pojišťovnou s účinností od 31. 12. 2019 zakládá závazkový právní vztah; obsahuje totiž všechny podstatné náležitosti pojistné smlouvy (§ 2758 a násl. o. z.).

24. Odvolací soud se podle dovolatelky při výkladu této dohody odchýlil od ustálené judikatury dovolacího soudu „ve věcech sp. zn. [26 Cdo 557/2001](#) a sp. zn. [23 Cdo 3562/2012](#) a [28 Cdo 2884/2009](#)“, neboť „dal přednost formálnímu projevení vůle nad skutečnou vůlí účastníků smlouvy“. Strany dohody totiž podle ní měly v úmyslu v pojistném vztahu založeném pojistnou smlouvou 2013 pokračovat. Dohodu o změně pojistné smlouvy takto „označila, resp. připravila žalovaná jako silnější smluvní strana“, a dovolatelka tak nemohla ovlivnit, zda dohoda bude formálně pokračováním pojistné smlouvy 2013 v podobě její změny, nebo smlouvou novou. K tomu dovolatelka dodává, že pojistné za rok 2020 se zpožděním zaplatila.

III.

Přípustnost dovolání

25. Dovolání bylo podáno včas, osobou oprávněnou a splňující podmínku podle § 241 odst. 1 o. s. ř.; dovolací soud se proto zabýval jeho přípustností.

26. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř. pro řešení dovolatelkou formulovaných otázek formy pojistné smlouvy, která nebyla dosud dovolacím soudem vyřešena, a použití pravidel výkladu právního jednání, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu.

IV.

Důvodnost dovolání

a) Použití právní předpisy

27. Podle § 555 zákona o. z., se právní jednání posuzuje podle svého obsahu (první odstavce). Má-li být určitým právním jednáním zastřeno jiné právní jednání, posoudí se podle jeho pravé povahy (druhý odstavce).

28. Podle § 556 o. z. co je vyjádřeno slovy nebo jinak, se vyloží podle úmyslu jednajících, byl-li takový úmysl druhé straně znám, anebo musela-li o něm vědět. Nelze-li zjistit úmysl jednajících, přisuzuje se projevu vůle význam, jaký by mu zpravidla přikládala osoba v postavení toho, jemuž je projev vůle

určen (první odstavec). Při výkladu projevu vůle se přihlédne k praxi zavedené mezi stranami v právním styku, k tomu, co právnímu jednání předcházelo, i k tomu, jak strany následně daly najevo, jaký obsah a význam právnímu jednání přiřkládají (druhý odstavec).

29. Podle § 559 o. z. má každý právo zvolit si pro právní jednání libovolnou formu, není-li ve volbě formy omezen ujednáním nebo zákonem.

30. Podle § 582 o. z. není-li právní jednání učiněno ve formě ujednané stranami nebo stanovené zákonem, je neplatné, ledaže strany vadu dodatečně zhojí. Zahrnuje-li projev vůle současně více právních jednání, nepůsobí nedostatek formy vyžadované pro některé z nich sám o sobě neplatnost ostatních (první odstavec). Není-li dodržena forma právního jednání ujednaná stranami, lze neplatnost namítnout, jen nebylo-li již plněno. To platí i tehdy, vyžadují-li formu určitého právního jednání ustanovení části čtvrté tohoto zákona (druhý odstavec).

31. Podle § 586 o. z. je-li neplatnost právního jednání stanovena na ochranu zájmu určité osoby, může vznést námitku neplatnosti jen tato osoba (první odstavec). Nenamítne-li oprávněná osoba neplatnost právního jednání, považuje se právní jednání za platné (druhý odstavec).

32. Podle § 588 o. z. soud přihlédne i bez návrhu k neplatnosti právního jednání, které se zjevně příčí dobrým mravům, anebo které odporuje zákonu a zjevně narušuje veřejný pořádek. To platí i v případě, že právní jednání zavazuje k plnění od počátku nemožnému.

33. Podle § 2758 o. z. se pojistnou smlouvou pojistitel zavazuje vůči pojistníkovi poskytnout jemu nebo třetí osobě pojistné plnění, nastane-li nahodilá událost krytá pojištěním (pojistná událost), a pojistník se zavazuje zaplatit pojistiteli pojistné (první odstavec). Není-li pojištění ujednáno na pojistnou dobu kratší než jeden rok, vyžaduje smlouva písemnou formu. Přijal-li pojistník nabídku včasným zaplacením pojistného, považuje se písemná forma smlouvy za zachovanou (druhý odstavec).

b) K důsledkům nedodržení písemné formy stanovené § 2758 odst. 2 o. z.

34. Nejvyšší soud se nejprve zabýval otázkou následků nedodržení písemné formy pojistné smlouvy v případech stanovených v § 2758 odst. 2 o. z. Kdyby totiž pojistná smlouva, která nebyla uzavřena ve formě stanovené tímto ustanovením, nevyvolávala právní účinky (jak dovodil odvolací soud), stalo by se řešení otázky, zda jednání pojišťovny a dovoatelky (které účastnice neučinily v písemné formě) bylo uzavřením pojistné smlouvy, bezpředmětné.

35. Z judikatury Nejvyššího soudu se podává:

1) I v případě nedodržení zákonem stanovené formy právního jednání (stejně jako v případě rozporu obsahu právního jednání se zákonem podle § 580 odst. 1 o. z.) je právní jednání podle § 582 odst. 1 věty první o. z. neplatné toliko tehdy, vyžaduje-li to smysl a účel právní normy upravující formu právního jednání.

2) Vyžaduje-li smysl a účel právní normy upravující formu právního jednání, aby její nedodržení bylo stiženo neplatností, pak tentýž smysl a účel právní normy je nutné zohlednit při posouzení, zda je důsledkem neplatnost relativní či absolutní (tedy, zda k ní má soud přihlédnout toliko k námitce oprávněné osoby či z úřední povinnosti).

3) Ustanovení § 588 věty první o. z. určuje, že soud přihlédne k neplatnosti právního jednání, jež odporuje zákonu, pouze tehdy, je-li veřejný pořádek narušen zjevně.

4) Veřejný pořádek představuje soubor pravidel, na nichž je třeba bezvýhradně trvat, majících

původ v samotném právním řádu a nikoliv (oproti dobrým mravům) v etice. Jde o základní hodnotové a řídicí principy, bez nichž nemůže demokratická společnost fungovat a které jsou základem budování právního státu. Pod pojmem veřejného pořádku lze chápat například zájem na stabilitě státu, zájem na potírání kriminality, ale též ochranu právního postavení třetích osob. V rozporu s veřejným pořádkem bude tedy taková situace, která se v daném čase bude jevit jako zcela společensky nepřijatelná. Jde tedy o pojem neurčitý, jehož konkrétní význam je v čase proměnlivý.

36. Srovnej například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 8. 2018, sp. zn. [21 Cdo 1012/2016](#), uveřejněné pod číslem 95/2019 Sb. rozh. obč., rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 6. 2020, sen. zn. [31 ICdo 36/2020](#), uveřejněný pod číslem 104/2020 Sb. rozh. obč., ze dne 22. 10. 2019, sp. zn. [21 Cdo 1961/2019](#), nebo ze dne 19. 5. 2021, sp. zn. [23 Cdo 693/2021](#).

37. V soukromém právu obecně platí (není-li stanoveno jinak), že každý má právo zvolit si pro právní jednání libovolnou formu (§ 559 o. z.). Pravidlo § 2758 odst. 2 věty první o. z. je tedy formulováno jako výjimka z (obecné) zásady bezformálnosti právního jednání v soukromém právu.

38. Smyslem požadavku na písemnou formu u pojistných smluv ujednaných na dobu jednoho roku či na dobu delší je především potřeba varovat pojistníka před nepromyšleným či unáhleným jednáním při uzavírání těchto pojistných smluv (tzv. varovná funkce) [srov. Šimek, R. In Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník: Velký komentář (§ 2716–2893), § 2758, marg. č. 374, 412]. U pojistných smluv (jako smluv odvážných), které nejsou sjednány na dobu kratší než jeden rok, je totiž namístě vycházet z toho, že pojistníkovi zpravidla vznikne závazek zaplatit (či průběžně platit) pojistné, které budou svojí výší odpovídat délce trvání závazků ze smlouvy – a tak půjde o pojistné, které bude relativně vysoké. V tomto kontextu je tedy písemná forma vyžadovaná § 2758 odst. 2 větou první o. z. vskutku stanovena na ochranu pojistníka před jeho ukvapeným jednáním.

39. To se ostatně podává i z § 2758 odst. 2 věty druhé o. z. Stanoví-li se totiž písemná forma jako ochrana pojistníka před vznikem závazku k úhradě relativně vysokého pojistného, potom varovná funkce písemné formy ztrácí význam, jestliže pojistník k nabídce pojistitele včas zaplatil pojistné. Tedy pokud již ze své majetkové podstaty pojistník fakticky vydal finanční prostředky odpovídající (zpravidla relativně vysokému – viz výše) pojistnému.

40. Vedle varovné funkce pak bylo úmyslem zákonodárce formulovat požadavek § 2758 odst. 2 věty první o. z. na písemnou formu i za tím účelem, aby pojistníkovi usnadnil (případný) důkaz ohledně toho, že k uzavření pojistné smlouvy došlo (tzv. důkazní funkce).

41. Podle důvodové zprávy k návrhu § 2758 odst. 2 o. z. (v návrhu číslovaném jako § 2730) [sněmovní tisk 362, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 6. volební období 2010 – 2013, s. 1092] se v tomto ustanovení „zachovává dosavadní pravidlo, podle něhož u krátkodobého pojištění není písemná forma smlouvy potřebná;“ s tím, že „v takovém případě postačí vystavení pojistky.“ Odkazuje-li se přitom na „dosavadní pravidlo“, má se tím zjevně na mysli § 7 odst. 1 věta první zákona o pojistné smlouvě.

42. Podle § 7 odst. 1 věty první zákona o pojistné smlouvě musela mít pojistná smlouva písemnou formu, s výjimkou případů, kdy zakládá pojištění s pojistnou dobou kratší než 1 rok (krátkodobé pojištění).

43. Důvodová zpráva k návrhu tohoto ustanovení (sněmovní tisk 303, Poslanecká sněmovna, 4. volební období, 2002–2006, s. 45) stanovila, že „písemná forma se nevyžaduje v případě pojištění krátkodobého, kterým se rozumí pojištění sjednané na dobu kratší než 1 rok“, a sice proto, že „v případech krátkodobého pojištění, např. v pojištění cestovních výloh, kdy je třeba uzavřít pojistnou

smlouvu během krátkého časového okamžiku, lze pojistnou smlouvu uzavřít např. telefonicky.“ K tomu se zde dodává, že „v takovém případě však musí pojistitel vydat pojistníkovi pojistku jako doklad o uzavření pojistné smlouvy“ a dále, že „pokud byla pojistná smlouva uzavřena v písemné formě, je povinností pojistitele vydat pojistníkovi stejnopis pojistné smlouvy.“

44. Z toho je patrné, že ačkoli se u pojistných smluv sjednáváných na dobu kratší než jeden rok (při proporčním poměrování ochrany pojistníka) upřednostňuje bezformálnost právního styku, trvá zákonodárce na tom, aby byla k ochraně pojistníka zachována alespoň prostřednictvím povinnosti pojistitele vydat pojistníkovi pojistku (§ 2775 odst. 1 o. z.). Tím spíše pak plní důkazní funkci požadavek na písemnou formu pojistných smluv uzavíraných na dobu jednoho roku či na delší dobu.

45. Ani v jednom z těchto případů ovšem není písemná forma vyžadovaná pro pojistné smlouvy uzavírané v režimu § 2758 odst. 2 věty první o. z. stanovena k ochraně veřejného zájmu. Nedodržení požadavku na písemnou formu pojistné smlouvy, jak je formulován v § 2758 odst. 2 věty první o. z., tedy nemůže být (samo o sobě) důvodem pro závěr o absolutní neplatnosti pojistných smluv, které jsou uzavřeny v rozporu s tímto ustanovením. Jelikož má vykládané ustanovení za účel ochrany soukromých zájmů (plní toliko varovnou a důkazní funkci), spojuje s jejím nedodržením § 586 o. z. nanejvýš neplatnost relativní [srov. Šimek, R. In Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník: Velký komentář (§ 2716–2893), § 2758, marg. č. 377].

46. Pro poměry projednávané věci je přitom zapotřebí zdůraznit, že relativní neplatnost může namítnout pouze osoba, na ochranu jejíchž zájmů zákon neplatnost právního jednání stanoví (§ 586 odst. 1 o. z.). Bylo-li přitom řečeno, že jak varovná, tak důkazní funkce požadavku na písemnou formu pojistné smlouvy (jak je formulován v § 2758 odst. 2 o. z.) slouží k toliko ochraně pojistníka, znamená to, že osobou, která může namítat neplatnost pojistné smlouvy pro nedostatek písemné formy určené § 2758 odst. 2 o. z., je zásadně jen pojistník.

47. Vyšel-li tedy odvolací soud (bez dalšího) z toho, že „důvodem, pro který nelze smlouvu 2019 posoudit jako smlouvu o založení nového pojistného vztahu, je obligatorně předepsaná písemná forma“, resp. z toho, že proto „smlouva 2019 nemůže být posouzena jako platně uzavřená nová smlouva o pojištění“, není jeho právní posouzení této právní otázky správné.

c) K výkladu právního jednání

48. Nejvyšší soud již v rozsudku ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. [29 Cdo 61/2017](#) (uveřejněném pod číslem 4/2019 Sb. rozh. obč.), formuloval a odůvodnil závěry, podle kterých:

1) Základní pravidlo výkladu adresovaných právních jednání formuluje ustanovení § 556 odst. 1 věty první o. z. Soud nejprve zkoumá, jaká byla skutečná vůle (úmysl) jednajícího, a to při zohlednění všech v úvahu přicházejících (zjištěných) okolností.

2) Ochrana dobré víry adresáta právního jednání, akcentovaná v § 556 odst. 1 větě první o. z., pak vyžaduje, aby soud právní jednání vyložil jen podle takového úmyslu jednajícího, který byl anebo musel být adresátovi znám. Při zjišťování úmyslu jednajícího tudíž soud přihlíží toliko k těm okolnostem, které mohl vnímat i adresát právního jednání. Jinými slovy, pro výklad právního jednání je určující skutečná vůle (úmysl) jednajícího, která byla anebo musela být známa adresátovi, již je třeba upřednostnit před jejím vnějším projevem, např. objektivním významem užitých slov.

3) Teprve tehdy, nelze-li zjistit skutečnou vůli (úmysl) jednajícího, postupuje soud podle pravidla vyjádřeného v § 556 odst. 1 větě druhé o. z.

49. V rozsudku ze dne 25. 4. 2017, sp. zn. [21 Cdo 5281/2016](#), pak Nejvyšší soud zdůraznil, že

základním hlediskem pro výklad právního jednání podle právní úpravy účinné od 1. 1. 2014 je u vícestranných jednání společný úmysl jednajících stran.

50. Srovnej dále např. rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 9. 2020, sp. zn. [31 Cdo 684/2020](#), uveřejněný pod číslem 37/2021 Sb. rozh. obč., jakož i rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 22. 5. 2020, sp. zn. [23 Cdo 2126/2018](#), ze dne 30. 8. 2021, sp. zn. [23 Cdo 107/2020](#), ze dne 25. 5. 2022, sp. zn. [23 Cdo 764/2022](#), nebo dne 29. 8. 2022, sp. zn. [22 Cdo 2185/2022](#).

51. Právě uvedeným požadavkům na výklad právního jednání odvolací soud v napadeném rozhodnutí nedostál.

52. Odvolací soud totiž na jedné straně dovedl, že vůle stran při uzavírání dohody o změně pojistné smlouvy směřovala „jasně ke změně pojistného vztahu založeného smlouvou 2013.“ Na druhé straně však odvolací soud odkázal na dílčí závěr, že pojistný vztah již v době uzavírání dohody o změně pojistné smlouvy neexistoval, a proto dovedl, že je jednání stran směřující k uzavření dohody o změně pojistné smlouvy neplatné (podle § 580 o. z.). Oba tyto závěry vedle sebe (bez dalšího) nemohou obstát.

53. Je tomu tak proto, že směřovala-li (i podle závěrů odvolacího soudu) vůle stran k tomu, aby nadále trvaly jejich závazky z pojistné smlouvy 2013, nelze s odvoláním na tutéž vůli stran (bez dalšího) uzavřít, že pojištění nevzniklo (či netrvalo). Jinak řečeno, směřovala-li vůle stran (a to i podle závěrů odvolacího soudu) k tomu, aby mezi stranami trvaly závazky z pojistné smlouvy 2013, nelze s odvoláním na totožnou vůli stran (bez dalšího) dojít k závěru, že jejich pojistný vztah neexistuje.

54. Dospěl-li tedy odvolací soud k závěru, že vůle stran směřovala „ke změně pojistného vztahu založeného smlouvou 2013“, který již neexistoval, a z toho důvodu je dohoda o změně pojistné smlouvy (vedle vady spočívající v nedostatku formy) neplatná, což znamená, že mezi stranami není (navzdory jejich vůli) sjednáno žádné pojištění, je jeho posouzení této právní otázky nesprávné.

d) Shrnutí

55. Jelikož právní posouzení věci není správné a dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř. byl dovolatelkou uplatněn právem, Nejvyšší soud – aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) – rozsudek odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil. Protože důvody, pro které nemohlo obstát rozhodnutí odvolacího soudu, dopadají i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i je a věc vrátil v tomto rozsahu soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

56. Právní názor Nejvyššího soudu je pro odvolací soud i pro soud prvního stupně závazný (§ 243g odst. 1 část věty první za středníkem, § 226 odst. 1 o. s. ř.).